

Delikttná zodpovednosť za škodu v Obchodnom zákonníku (§ 757 – neriešené problémy)

Ovečková, O.*

OVEČKOVÁ, O.: Delikttná zodpovednosť za škodu v Obchodnom zákonníku (§ 757 – neriešené problémy). Právní obzor, 103, 2020, č. 6, s. 419 – 439.

Delictual liability for damage in the Commercial Code (Section 757 unaddressed issues). The article deals with application issues of the provision of Section 757 of the Commercial Code and possibilities of their solution. It focuses on two issues in particular. In the first place, it addresses the issue of double treatment of delictual liability in commercial law. It is derived from the explicit provision of Section 757 of the Commercial Code, which orders that contractual liability for damage, regulated in the Commercial Code should be applied to liability for damage caused by violation of obligations laid down exclusively in the Commercial Code. In cases of violation of an obligation imposed to an undertaking by another law, which does not explicitly refer to the use of the Commercial Code, it is understood that legal regulation of liability for damage of the Commercial Code will be applied. It causes undesirable dichotomy of delictual liability for damage in commercial relations, namely liability for fault and objective liability with the option of liberation. The second issue is the *de lege lata* option of application of foreseeability of damage in the framework of delictual liability designed on an objective basis.

Key words: delictual liability, contractual liability, foreseeability of damage, objective liability, liability for fault

I. Úvod

Obchodný zákonník obsahuje všeobecnú právnu úpravu zodpovednosti za škodu, ktorá vznikne porušením povinností z obchodných záväzkových vzťahov – zmluvná (kontraktná) zodpovednosť (§ 373 až § 386). Zodpovednosť za škodu však môže vzniknúť nielen z porušenia záväzku (zmluvy), ale aj porušením povinností uloženej zákonom – mimozmluvná (ex delicto) zodpovednosť. Obchodný zákonník rieši delikttnú zodpovednosť, len ak vzniká ako dôsledok porušenia povinností ustanovených Obchodným zákonníkom tým, že na tieto prípady zodpovednosti za škodu sa budú v zmysle § 757 OBZ aplikovať obdobne ustanovenia § 373 a nasl. OBZ.

To znamená, že ako pre zmluvnú zodpovednosť, tak aj pre mimozmluvnú zodpovednosť za škodu platí koncepcne spoločná všeobecná právna úprava § 374 a nasl. Obchod-

* Prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc., Ústav štátu a práva SAV, Bratislava.

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu APVV-15-0456. Dlhodobé a recentné tendencie vývoja pozitívneho práva vo vybraných odvetviach právneho poriadku.

ného zákonníka koncipovaná ako **objektívna zodpovednosť korigovaná liberačnými dôvodmi (§ 374 OBZ)** s akceptáciou inštitútu **predvídateľnosti vzniku škody**. V osobitných prípadoch tak zmluvnej, ako aj mimozmluvnej zodpovednosti za škodu zákon ustanovuje odchýlky od všeobecnej úpravy.

Vzhľadom na to, že ustanoveniu § 757 prikladáme z hľadiska právnej úpravy zodpovednosti za škodu v obchodnom práve osobitnú dôležitosť, ako aj to, že v ďalšom budeme s textom ustanovenia detailnejšie pracovať, uvádzame jeho znenie:

Pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených týmto zákonom platia obdobne ustanovenia § 373 a nasl.

Dôvodová správa k uvedenému ustanoveniu lakonicky uvádza: *V § 757 sa vyslovuje zásada, že zodpovednosť za škodu ktorá vznikne porušením povinností ustanovených Obchodným zákonníkom sa neposudzuje podľa Občianskeho zákonníka, ale podľa navrhovaného zákona (rozumej Obchodného zákonníka, poznámka autorky), teda na princípe objektívnej zodpovednosti.*

Na prvý pohľad sa môže zdať, že ustanovenie § 757 nevyvoláva podstatnejšie problémy pri jeho výklade a aplikácii. Opak je pravdou. Počas platnosti Obchodného zákonníka jeho výklad a aplikácia generuje viacero a dosť podstatných problémov, na ktorých riešení sa doposiaľ nezjednotila judikatúra, ba ani doktrína, a o ich riešenie sa nepokúsil ani zákonodarcia prostredníctvom novely. Problémami vyplývajúcimi z uvedeného ustanovenia sa budeme postupne detailnejšie zaoberať, a preto sme aj v citovanom ustanovení zvýraznili časti textu, ktoré prevažne tieto problémy generujú.

Účelom našich úvah je: vymedzenie porušenej povinnosti; rozsah uplatnenia všeobecnej právnej úpravy zmluvnej zodpovednosti (náhrady škody) na deliktnej zodpovednosť; uplatnenie inštitútu predvídateľnosti škody, ako prostriedku obmedzujúceho rozsah náhrady škody. Uvedenými problémami sa budeme zaoberať ako z hľadiska *de lege lata*, tak aj *de lege ferenda*.

II. Terminológia a jej význam

Je prekvapujúce, že aj v legislatíve taký frekventovaný výraz ako „**obdobne**“ vyvoláva viacero interpretačných pochybností. Spravidla sa s ním stretávame v zákonných textoch, napríklad: ... **platia obdobne ustanovenia** ...

V podstate ide o vyjadrenie *analogie legis*, teda legislatívne vyjadrenie situácie, keď sa majú novoupravované právne vzťahy podrobiť už platnej právnej úprave, pričom vznikajú dve situácie, ktoré je potrebné výrazovo odlišiť. Ide o prípad, keď sa má existujúca právna úprava stiahnuť na novoupravované právne vzťahy v celom rozsahu, alebo sa má uplatniť len sčasti.

Súčasne platné Legislatívne pravidlá vlády SR v prílohe č. 2 Legislatívno-technické pokyny v časti Právny jazyk k tomu uvádzajú:

*Ak sa majú novo upravené právne vzťahy v celom rozsahu podrobiť už platnej právnej úprave, používa sa slovo **rovnako**.*

*Ak sa na tieto vzťahy majú uplatňovať len sčasti, používa sa slovo **primerane**. Pretože pojem „primerane“ umožňuje pomerne voľný výklad, a tým aj nejednotné uplatnenie, treba ho používať len v nevyhnutných prípadoch.¹*

Výraz **obdobne** (v češtine „obdobně“), ktorý požíva Obchodný zákonník, je výraz v minulosti dlhodobo používaný, ale z dnešného pohľadu do značnej miery zastaraný. Tradične sa vykladal tak ako v súčasnosti preferovaný výraz „rovnako“, t. j., že ide o použitie platnej právnej úpravy v celom rozsahu.² Výraz obdobne sa teda **nahradil výrazom rovnako** bez toho, aby sa menil, či diferencoval význam oboch pojmov. Možno predpokladať, že išlo o zmenu na základe požiadavky presnosti a odlišiteľnosti pojmov z hľadiska jazykového, t. j. významovej presnosti a jasnejšieho vyjadrenia rozdielu medzi pojmi obdobne a primerane.

Z uvedeného vyplýva, že ak § 757 uvádza, že ustanovenia § 373 a nasl. platia **obdobne**, treba to v zmysle platných Legislatívnych pravidiel vykladať tak, že tieto ustanovenia platia **rovnako, t. j.** v celom rozsahu.

Ak sa však v jednom právnom predpise raz použije výraz „rovnako“ a inokedy výraz „obdobne“, je len prirodzené, že pri interpretácii sa predpokladá, že zákonodarca ich používa v rôznom význame, preto takéto nepresné používanie pojmov nie je vhodné.

Vzhľadom na to, že Obchodný zákonník prebral spôsob právnej úpravy náhrady škody (kontraktačnej, deliktnej) zo Zákonníka medzinárodného obchodu (ďalej aj ZMO), je zaujímavé porovnať aj tam použitú terminológiu. Zákonník v § 719 prikazoval, že ustanovenia o náhrade škody spôsobenej porušením povinnosti zo záväzkového vzťahu (§ 251 a nasl.) sa **použijú primerane** aj pre náhradu škody spôsobenej porušením inej povinnosti ustanovenej týmto zákonom (teda ZMO). Ako vidno, tu išlo o použitie, resp. aplikáciu ustanovení o náhrade škody za porušenie povinností zo záväzkového vzťahu len sčasti, na rozdiel od Obchodného zákonníka, kde ide o **použitie v celom rozsahu**.

III. Pôvod porušenej povinnosti

Prvoradou a určujúcou je otázka na dôsledky **porušenia ktorých povinností** sa má aplikovať ustanovenie § 757 OBZ. *Prima facie* je situácia jednoznačná, veď zákon hovorí jasne: ide o **porušenie povinností ustanovených Obchodným zákonníkom**. Problém sa ukáže až pri praktickej aplikácii uvedeného ustanovenia na konkrétne prípady.

Jedným z problémov je **vymedzenie povinností, na ktorých porušenia sa bude ustanovenie § 757 aplikovať**.

Pozrime sa, v čom je problematické toto vymedzenie viažuce sa len na Obchodný zákonník.

Pre komplexnosť pripomenieme dve roviny väzby Obchodného zákonníka a Občianskeho zákonníka v súvislosti s právnou úpravou náhrady škody:

a) Prvá väzba sa týka **zmluvnej zodpovednosti**, kde platí, že ak ide o obchodné záväzkové vzťahy (§ 261 OBZ), bude sa aplikovať Obchodný zákonník.

¹ Legislatívne pravidlá vlády Slovenskej republiky. Bratislav, máj 2018.

² ŠIN, Z. In KNAPP, V. a kol. *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha : Linde, 1998, s. 108.

Určité názorové nezrovnalosti na vzťah oboch kódexov pretrvávajú v prípade zmlúv, ktoré nie sú upravené v hlavie II tretej časti Obchodného zákonníka, ale ako **zmluvný typ sú upravené len v Občianskom zákonníku** (napr. darovacia zmluva, zmluva o pôžičke, kúpna zmluva, ktorou sa prevádza nehnuteľnosť), a preto sa tieto typy zmlúv budú aplikovať aj na obchodné vzťahy. Opakujúce sa nejasnosti v týchto prípadoch sa týkajú aj aplikácie právnej úpravy náhrady škody (ako aj premlčania, zmluvnej pokuty a pod.). Ešte aj dnes, hoci už ojedinele, sa možno stretnúť s pretrvávajúcim názorom, že v prípade použitia zmluvného typu, ktorý upravuje len Občiansky zákonník na obchodnoprávny vzťah, bude sa náhrada škody, ktorá vznikla porušením povinnosti z tejto zmluvy spravovať úpravou náhrady škody nachádzajúcej sa v Občianskom zákonníku. Je to tak aj napriek dnes už dostatočnej jednoznačnosti právnej úpravy *de lege lata*, ktorá ustanovuje, že zmluvné typy, ktoré sú upravené len v Občianskom zákonníku uzavreté medzi podnikateľmi, sa spravujú príslušnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka o tomto zmluvnom type a v ostatnom Obchodnom zákonníku (§ 261 ods. 9 OBZ). Možno aj zložitá cesta k súčasnej podobe právnej úpravy prostredníctvom viacerých noviel prispieľa k nejednotnosti názorov na tento problém.³

Ak ide o **náhradu škody** viažucu sa na zmluvný typ upravený výlučne v Občianskom zákonníku, bude sa aplikovať v rámci obchodného záväzkového vzťahu právna úprava obsiahnutá v Obchodnom zákonníku, ktorá upravuje náhradu škody špeciálne pre obchodnoprávne vzťahy. Ide teda o aplikáciu prednosti *lex specialis* pred *lex generalis*. Uvedené vyplýva aj z ustanovenia § 1 ods. 1 OBZ. Navyše treba pripomenúť, že aplikácia ustanovení Občianskeho zákonníka na obchodnoprávne vzťahy z titulu absencie právnej úpravy v Obchodnom zákonníku neprekvalifikuje tieto vzťahy na občianskoprávne, preto ak existuje špeciálna právna úprava v Obchodnom zákonníku, má prednosť pred právnou úpravou (*lex generalis*) v Občianskom zákonníku.

Len takouto aplikáciou vzťahu oboch kódexov sa vylúči, aby napríklad, v prípade aplikácie náhrady škody, bola na obchodnoprávny záväzkový vzťah, v jednom prípade aplikovaná právna úprava náhrady škody na subjektívnom princípe (OZ) a inokedy na objektívnom princípe (OBZ), a to len na základe umiestnenia právnej úpravy toho konkrétneho typu zmluvy v tom-ktorom kódexe. To, že právna úprava spoločného zmluvného typu (pre občanov aj podnikateľov) je umiestnená v Občianskom zákonníku, jej použitie vo vzťahu medzi dvomi podnikateľmi nemení ich vzťah na občianskoprávny.

b) Druhá rovina väzby medzi Občianskym zákonníkom a Obchodným zákonníkom sa týka **deliktnej zodpovednosti**, a teda aplikácie § 757 OBZ. Problémom je úzka, obmedzujúca formulácia tohto ustanovenia spočívajúca v jeho odkaze len na **povinnosti ustanovené „týmto zákonom“**, t. j. Obchodným zákonníkom. Generuje to hneď dva problémy:

- aký zodpovednostný režim má byť použitý, ak porušenú povinnosť podnikateľovi ukladá Občiansky zákonník;

³ Blížšie k novelizačným zmenám právnej úpravy vzťahu Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka pri zmluvných typoch upravených len v Občianskom zákonníku a aplikovaných na obchodné vzťahy bližšie OVEČKOVÁ, O. In OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár II*. Bratislava : Wolters Kluwer 2017, s. 39 a nasl.

- aký zodpovednostný režim má byť použitý, ak porušenú povinnosť ukladá podnikateľovi osobitný zákon.

Oba prípady majú spoločné predovšetkým to, že ani v jednom z nich nejde výslovne o povinnosť uloženú Obchodným zákonníkom. Ale aj to, že v oboch prípadoch sa pohybujeme na pôde obchodných vzťahov.

Pozrime sa na uvedené prípady z hľadiska významu kategorizácie porušenej povinnosti, ktorej dôsledkom je vznik škody. Na základe § 757 OBZ možno rozoznávať: povinnosť uloženú podnikateľovi v súvislosti z ich podnikateľskou činnosťou Obchodným zákonníkom, Občianskym zákonníkom alebo osobitným zákonom.

1. Povinnosť ustanovená Obchodným zákonníkom

Ustanovenie § 757 OBZ upravuje deliktную zodpovednosť za škodu, resp. rozširuje použitie ustanovení § 373 a nasl. OBZ o kontraktnej zodpovednosti za škodu aj na deliktную zodpovednosť. Rozšírenie sa vzťahuje podľa textu zákona **len na porušenie povinnosti, ktoré ukladá Obchodný zákonník**.

Tu väčšie problémy nevznikajú. Pôjde napríklad o porušenie povinnosti dodržiavať pravidlá hospodárskej súťaže a zákazu zneužitia účasti v hospodárskej súťaži v zmysle § 41 a nasl. OBZ. Ale aj o porušenie povinností vo forme nekalej súťaže, ktorá je podrobne upravená v Obchodnom zákonníku (§ 44 a nasl.). Bude sa týkať aj všetkých foriem nedovoleného obmedzovania hospodárskej súťaže, ktoré sú na základe odkazu v § 42 ods. 2 upravené v osobitnom zákone (zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže). Inak povedané, na základe § 757 sa bude aplikovať právna úprava náhrady škody § 373 a nasl. aj na porušenie povinnosti uloženej zákonom o ochrane hospodárskej súťaže, čo sa všeobecne akceptuje. Pôjde teda o obchodnoprávnú zodpovednosť za škodu, ktorá má charakter objektívnej zodpovednosti s možnosťou liberácie.

V rámci Obchodného zákonníka sa na iných miestach stretne so zodpovednosťou za škodu, ktorá je dôsledkom porušenia zákonných povinností (napríklad: § 12 ods. 3, § 65 ods. 2 a 3, § 181 ods. 5, § 268). Sem zaraďujeme aj povinnosti členov orgánov obchodných spoločností a družstiev pri výkone svojich pôsobností a zodpovednosť za škodu za ich porušenie (§ 194 ods. 5, 6 OBZ).

Zákonodarca spravidla v uvedených prípadoch koriguje niektoré prvky všeobecnej zodpovednosti, resp. skutkovej podstaty zodpovednosti (napr. predpoklady zodpovednosti) podľa potrieb konkrétneho zodpovednostného vzťahu. Uvedieme aspoň na dva príklady.

Pri neplatnosti právneho úkonu, ak v jeho dôsledku vznikla škoda, zákon **kogentne ustanovil osobitný liberačný dôvod** (§ 268 OBZ).

Tak je to napríklad aj pri zodpovednosti za škodu konateľov spoločnosti s ručením obmedzeným (§ 135a ods. 3 OBZ) a členov predstavenstva akciovej spoločnosti (§ 194 ods. 6 OBZ), keď zákon, okrem iného, ustanovuje osobitné liberačné dôvody, ako aj zákaz limitácie rozsahu náhrady škody.

Pri nekalej súťaži sú formulované špecifické prvky skutkových podstat často až s určitými prvkami zavinenia.

Uvedené právne úpravy náhrady škody v Obchodnom zákonníku sú vo vzťahu k všeobecnej právnej úprave náhrady škody v Obchodnom zákonníku *lex specialis*. Občianskoprávna úprava zodpovednosti za škodu sa nepoužije ani subsidiárne.

2. Povinnosť ustanovená Občianskym zákonníkom

Nemožno vylúčiť, že zákonná povinnosť pre podnikateľov v súvislosti z ich podnikateľskou činnosťou vyplynie aj z Občianskeho zákonníka. V prípade porušenia takejto povinnosti a vzniku škody sa na základe doslovného znenia ustanovenia § 757 OBZ vylučuje použitie právnej úpravy Obchodného zákonníka, a preto prichádza do úvahy (ak ide o všeobecnú skutkovú podstatu zodpovednosti za škodu) aplikácia právnej úpravy náhrady škody z Občianskeho zákonníka, koncipovanej na rozdiel od Obchodného zákonníka ako zodpovednosť za zavinenie.

Ak znovu pripomenieme, že sa pohybuje na pôde obchodnoprávných vzťahov, ide na prvý pohľad o rôznorodosť riešení, ktorá vyvoláva potrebu spýtať sa na jej dôvody.

Aký je dôvod, aby pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených podnikateľovi v Občianskom zákonníku platila zodpovednosť osnovaná na inom princípe, ako v prípade porušenia povinnosti ustanovenej Obchodným zákonníkom?

De lege lata je to litera zákona, ktorá viaže použitie právnej úpravy zodpovednosti za škodu v Obchodnom zákonníku (§ 373 a nasl.) len na porušenie povinnosti ustanovenej Obchodným zákonníkom (§ 757).

Pozrime sa na genézu tejto právnej úpravy. **Spôsob právnej úpravy zmluvnej a deliktnej zodpovednosti za škodu** bol do Obchodného zákonníka prebratý zo Zákonníka medzinárodného obchodu (zákon č. 101/1963 Zb.), ktorý platil za existencie Hospodárskeho zákonníka a Občianskeho zákonníka, ktoré boli dôsledne od seba oddelené a samostatne aj aplikovateľné. Preto bolo logické, že ustanovenie § 719 ZMO mohlo odkazovať len na **porušenie povinnosti ustanovených Zákonníkom medzinárodného obchodu**. Táto úprava bola doslova prebratá aj do Obchodného zákonníka a včlenená do iných právnych pomerov a väzieb medzi Obchodným zákonníkom a Občianskym zákonníkom a celého radu osobitných zákonov nadväzujúcich na Obchodný zákonník. Je len pochopiteľné, že takéto úzke vymedzenie porušenej povinnosti nemôže týmto väzbám vyhovovať. Ako to možno pomenovať – nedôslednosť, nedomyslenosť, či chyba zákonodarcu? Nech už je to akokoľvek, vzniká tým anomálna situácia spočívajúca v tom, že na rovnaký charakter vzťahov sa viaže duálna právna úprava zodpovednosti za škodu.

Nesprávnosť uvedeného prístupu možno vyvodiť aj zo vzťahu jednotlivých právnych úprav súkromného práva (obchodnoprávných a občianskoprávnych), ktoré pri našom duálnom systéme nie sú jednoduché. Vychádzame z toho, že v našom prípade ide o povinnosti ustanovené Občianskym zákonníkom, ktoré sú charakteristické tým, že ide o povinnosti adresované podnikateľovi, ktoré má dodržiavať v rámci svojej podnikateľ-

skej činnosti. Preto musíme pri úvahách, ktorú z úprav náhrady škody bude potrebné aplikovať (OZ, OBZ), vziať do úvahy aj iné skutočnosti. Nevystačíme si len s takým triviálnym argumentom, že ide o povinnosť ustanovenú v Občianskom zákonníku.

Smerodajná je aj úvaha o vzťahu právnej úpravy náhrady škody v Občianskom zákonníku a právnej úpravy náhrady škody v Obchodnom zákonníku. Tento vzťah na základe ustanovenia § 1 ods. 2 OBZ je založený na **zásade subsidiarity**, čo znamená, že Občiansky zákonník je všeobecným a podporným predpisom k Obchodnému zákonníku. V tomto vzťahu potom platí zásada *lex specialis derogat legi generali*. Premietnuté na vzťah právnych úprav náhrady škody v oboch kódexoch to potom znamená, že obchodnoprávna úprava náhrady škody je vo vzťahu k občianskoprávnej úprave náhrady škody úpravou *lex specialis* a právna úprava náhrady škody v Občianskom zákonníku je *lex generalis*. Na tomto základe potom môžeme prísť k záveru, že kým Občiansky zákonník **ukladá povinnosť podnikateľovi v súvislosti s jeho podnikateľskou činnosťou** a v dôsledku jej porušenia vznikne podnikateľovi povinnosť nahradiť škodu, bude relevantná obchodnoprávna úprava náhrady škody (*lex specialis*), teda tá, ktorú upravuje Obchodný zákonník. V tejto súvislosti právna úprava § 757 nezodpovedá realite, je obmedzujúca, priečiaca sa podstate právnych vzťahov, na ktoré sa má aplikovať.

3. Povinnosť ustanovená osobitným zákonom

Spravidla pôjde o osobitné zákony, ktoré ukladajú povinnosť podnikateľom v rámci výkonu ich podnikateľskej činnosti. V tejto oblasti je situácia tiež v dôsledku dikcie ustanovenia § 757 rôznorodá a môže nastať viacero situácií.

a) **Osobitný zákon výslovne ustanovuje, že náhrada škody sa bude riadiť právnou úpravou Obchodného zákonníka.**

Takéto riešenie nachádzame napríklad v zákone č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách, ktorý ustanovuje, že zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností podľa tohto zákona sa spravuje úpravou náhrady škody podľa Obchodného zákonníka, ak zákon o cenných papieroch neustanovuje inak (§ 159).

Tak je to aj v prípade náhrady škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže upravenej zákonom č. 350/2016 Z. z. o niektorých pravidlách uplatňovania nárokov na náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže. Ide o zákon, ktorý má pri aplikácii prednosť pred právnou úpravou v Obchodnom zákonníku na základe § 21, ktorý výslovne vymenúva ustanovenia zákona, ktoré majú prednosť pred právnou úpravou náhrady škody v Obchodnom zákonníku, a výslovne uvádza, že v ostatnom sa na právne vzťahy súvisiace s náhradou škody vzniknutou porušením práva hospodárskej súťaže použije Obchodný zákonník. Pravda, povinnosť dodržiavať pravidlá hospodárskej súťaže ukladá aj § 41 OBZ, z čoho sa odvodzuje, že náhrada škody v dôsledku jej porušenia sa spravuje Obchodným zákonníkom. Zákon č. 350/2016 Z. z. tieto pravidlá o náhrade škody konkretizuje a spresňuje.

V uvedených a podobných prípadoch je situácia jednoznačná vyplývajúca priamo zo zákona, ktorý presne vymedzuje použitie predpisov obchodného práva.

b) Problematickým zostáva stav, ak **v osobitnom predpise nie je obsiahnutá právna úprava náhrady škody a zároveň abscentuje aj odkaz na analogické použitie inej právnej úpravy**, pričom možno výkladom dovodiť, že ide o povinnosť uloženú Obchodným zákonníkom.

V týchto prípadoch je potrebné zvažovať situáciu v každom konkrétnom prípade. Ako príklad možno uviesť zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii, ktorý ukladá viacero **povinností v súvislosti s predchádzaním úpadku** (§ 4 ZoKR), pričom niektoré z nich sa týkajú ako dlžníkov, ktorí majú status podnikateľa, tak aj dlžníkov nepodnikateľov (ods. 1), prípadne niektoré sú adresované len podnikateľom (ods. 2). Pre prípad nesplnenia uložených povinností, ktoré môže zakladať vznik škody ZoKR, nemá osobitnú úpravu náhrady škody a ani neodkazuje na použitie právnej úpravy v inom predpise. V tomto prípade je potrebné starostlivo odlišiť, o aký subjekt ide. V prípade dlžníka nepodnikateľa je potrebné aplikovať subsidiárne všeobecný predpis Občianskeho práva (§ 420).

AK ide o podnikateľský subjekt, je pri otázke aplikácie predpisov o náhrade škody v danom prípade situácia zložitejšia. Na prvý pohľad a pri určitom zjednodušení by sa dalo vyvodiť, že v zmysle § 757 OBZ ide o povinnosti, ktoré neukladá Obchodný zákonník, a preto nemožno použiť pre zodpovednosť za škodu ustanovenia § 373 a nasl. Obchodného zákonníka, z čoho potom môže vyplynúť, že pôjde o aplikáciu právnej úpravy náhrady škody podľa Občianskeho zákonníka (§ 420).

Uvedenému riešeniu však chýba *ratio*. Predovšetkým preto, ako sme na to už poukázali, takáto právna úprava v prípade podnikateľov neodôvodnene triešti, resp. diferencuje zodpovednosť.

V danom prípade sme na pôde insolvenčného práva. Adresátom zákonných povinností je podnikateľ, a preto sa správne dôvodí, že zabezpečenie ich splnenia štatutárnym orgánom, resp. nesplnenia týchto povinností a ich dôsledok náhrada škody, sa bude riadiť úpravou zodpovednosti člena štatutárneho orgánu v Obchodnom zákonníku⁴, ktorá je proti všeobecnej úprave (§ 373 OBZ) úpravou špeciálnou. Uvedené stanovisko pokladáme za správne. Na jeho podporu možno ešte uviesť, že povinnosti uložené dlžníkovi – podnikateľovi v § 4 ZoKR možno odvodiť aj z povinnosti odbornej starostlivosti uloženej štatutárnemu orgánu všeobecne (§ 135a ods. 1, § 194 ods. 5 OBZ), prípadne z osobitnej povinnosti potrebnej odbornej alebo náležitej starostlivosti v súvislosti s krízou spoločnosti (§ 67b OBZ).

c) Prípady, keď nie je žiadny odkaz na použitie právnej úpravy náhrady škody a nemožno ani inak dovodiť, že ide o povinnosť uloženú Obchodným zákonníkom, vtedy v zmysle § 757 sa spravidla predpokladá, že pre zodpovednosť za škodu bude platiť právna úprava náhrady škody podľa Občianskeho zákonníka (§ 420). Niekedy sa vyvodzuje téza, že ak osobitný predpis výslovne neodkáže na Obchodný zákonník, použije sa **vždy** Občiansky zákonník, pričom sa jej pripisuje všeobecná platnosť. To však nemožno akceptovať. Potrebná je diferenciácia, lebo inak je vymedzená pôsobnosť Ob-

⁴ ŽITŇANSKÁ, L. Zodpovednosť členov štatutárneho orgánu pri hrozacom úpadku podľa smernice o reštrukturalizácii a insolvenčnej. In *Súkromné právo*, 2020, č. 2, s. 65.

chodného zákonníka pri deliktnej zodpovednosti (§ 757) a inak je vymedzená jeho pôsobnosť pri zmluvných vzťahoch. (§ 261, § 262). Priznanie všeobecnej platnosti uvedenej tézy vedie k neodôvodnenému obmedzeniu pôsobnosti Obchodného zákonníka.

Je pravdou, že **právna úprava obchodnoprávnej deliktnej zodpovednosti za škodu** je zložitá a neprehľadná. Jej aplikácia generuje viaceré zložité prípady, na ktorých riešenie neexistujú jednoduché odpovede. Už len dešifrovanie adresáta uloženej povinnosti v osobitných zákonoch nie je jednoduché. Zákon často povinnosť adresuje subjektom rôznym spôsobom. Niekedy je takáto povinnosť adresovaná výslovne podnikateľom a je zrejmé, že ide o podnikateľskú činnosť, inokedy je však povinnosť adresovaná všeobecne subjektom, teda tak podnikateľom, ako aj nepodnikateľom. Existujú v tomto ohľade rôzne varianty, keď je spravidla dosť zložitá rozlíšiť, kedy pôjde o obchodnoprávne vzťahy a kedy o občianskoprávne vzťahy. Inak povedané, kedy podnikateľ, ktorému je adresovaná zákonná povinnosť, vystupuje ako podnikateľský subjekt a kedy ako subjekt nepodnikateľský.

Z uvedeného legislatívneho riešenia deliktnej zodpovednosti vyplýva, že len na základe lokalizácie uloženej povinnosti (OBZ, OZ, osobitný zákon) sa mení podstata zodpovednosti za škodu ktorá sa bude aplikovať. Raz pôjde o zodpovednosť za zavinenie podľa Občianskeho zákonníka, inokedy o zodpovednosť objektívnu podľa Obchodného zákonníka. Navyše, ak ide o povinnosti ukladané osobitnými zákonmi a z ich porušenia vzniknutej škody, nejde o pravidlá jednoznačné a jednoducho aplikovateľné.

Preto je potrebné aj *de lege lata*, ak ide o osobitný zákon, ktorý neobsahuje priamy odkaz na použitie Obchodného zákonníka, skúmať, kto je adresátom zákonnej povinnosti, či ide o podnikateľa a súvislosť s jeho podnikateľskou činnosťou, alebo o fyzickú osobu nepodnikateľa. Od toho sa potom má odvíjať aplikácia právnej úpravy zodpovednosti za škodu, či už v Obchodnom zákonníku, alebo Občianskom zákonníku.

IV. Predvídateľnosť vzniku škody a jej uplatnenie v obchodnom práve

V tomto príspevku nie je dostatočný priestor, aby sme sa zaoberali celou šírkou problematiky predvídateľnosti vzniku škody. Pre nás sú relevantné tie aspekty, ktoré sa viažu k § 757 OBZ, prípadne majú význam pri jeho aplikácii. Pre ďalší výklad pokladáme za potrebné aspoň v stručnosti poukázať na podstatu, účel a právnu úpravu predvídateľnosti škody.

a) Podstata predvídateľnosti vzniku škody spočíva v tom, že je významným prostriedkom korigujúcim dôsledky zodpovednosti za škodu, teda prostriedkom zmierňujúcim rozsah náhrady škody. Ide o dôležitý a tradičný inštitút, ktorý má viacero zaujímavých väzieb a súvislostí s ďalšími prvkami zodpovednosti za škodu (napr. protiprávnosť, zavinenie, príčinná súvislosť), a môže zaujímať rôzne miesto v hierarchii jednotlivých prvkov zodpovednosti (súčasť rozsahu náhrady škody; predpoklad vzniku zodpovednosti).⁵

⁵ Historické korene predvídateľnosti vzniku škody a prehľad právnej úpravy v jednotlivých krajinách bližšie pozri CSACH, K. Predvídateľnosť vzniku škody a jej význam (nielen) v obchodnom práve. In Bejček, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů. Sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita, 2009, s. 119 a nasl.

Predvídateľnosť charakterizuje skutočnosť, že ide o **povinnosť uloženú povinnému** spočívajúcu v tom, že za určitých okolností má rozpoznať (predvídať) vznik škody. Na tomto základe potom nie je povinný hradiť škodu, ktorú nemohol predvídať.

b) Pre pochopenie podstaty tohto inštitútu je potrebné pripomenúť si **účel predvídateľnosti** vzniku škody.

Vo všeobecnosti môžeme hovoriť o účele predvídateľnosti v dvoch polohách: *ex ante* a *ex post*, v rámci ktorých plní rôzne funkcie.

Funkcie pôsobiace ex ante, teda perspektívne pred porušením povinnosti, teda v čase rozhodovania subjektu o tom, akým spôsobom sa bude správať (riziko pri rozhodovaní).

Sem môžeme predovšetkým zaradiť **funkciu korekcie podnikateľského rizika**.⁶ Jednou z charakteristických črt podnikateľskej činnosti je vedomé podstupovanie určitej miery podnikateľského rizika ako podmienky a súčasti dosahovania zisku. Túto skutočnosť do značnej miery musia akceptovať a rôznymi spôsobmi podporovať aj právne normy upravujú obchodné vzťahy. Jedným z takýchto spôsobov je aj limitácia náhrady škody prostredníctvom jej predvídateľnosti, v dôsledku čoho sa nenahrádza škoda, ktorá nebola predvídateľná pri vzniku záväzku. Môžeme v tejto súvislosti hovoriť o predvídaní vzniku škody ako o zodpovednostnom riziku. To znamená, že dlžník nemusí platiť ako náhradu škody viac ako je rozsah rizika, ktoré mohol rozpoznať ako riziko, čo mu umožňuje prípadne takéto riziko zaistiť poistením.⁷

Ďalšiu funkciu predvídateľnosti môžeme označiť ako **funkciu vyvažovania postavenia strán**. Je to všeobecne významný prvok obchodnoprávných vzťahov, ktorý aj pri náhrade škody má dôležité miesto. Toto vyvažovanie postavenia strán má dva aspekty, a to jeden na strane povinného (dlžníka) a druhý na strane oprávneného (veriteľa).

V prípade prísnej objektívnej zodpovednosti je **postavenie škodcu** (dlžníka) vo vzťahu k poškodenému (veriteľovi) veľmi tvrdé. Je zaviazaný nahradiť všetku škodu, aj tú, ktorú nemohol predvídať, a teda ani eventuálne jej zabrániť. Uplatnenie predvídateľnosti uľahčuje postavenie dlžníka a vyvažuje jeho vzťah k veriteľovi.

Funkciou predvídateľnosti je zároveň **motivácia veriteľa**. Vedomie veriteľa, že dlžník bude zaviazaný len na hradenie škody, ktorú mohol v čase vzniku záväzkového vzťahu predvídať, je výrazným prvkom ktorý motivuje veriteľa, aby informoval dlžníka o všetkých svojich vedomostiach o potenciálnej hrozbe škody. Tým sa dlžník dostáva do pozície, že prípadný vznik škody mohol, na základe uvedených informácií, predvídať a tak im aj eventuálne zabrániť.

Predvídateľnosť ako prvok objektívnej zodpovednosti za škodu vnáša do vzťahu dlžníka a veriteľa prvok vyváženosti, lebo zmierňuje postavenie dlžníka a motivuje veriteľa ku konaniu predchádzajúcemu škodám (poskytovanie informácií, zakročovacia činnosť a pod.).

⁶ Blížšie o podnikateľskom riziku OVEČKOVÁ, O., CSACH, K. „Obchodné právo I.: všeobecná časť a súťažné právo“. Bratislava : Wolters Kluwer 2019, s. 17 a nsl.

⁷ TICHÝ, L. Neuspokojivé riešenie smluvní zodpovednosti za škodu v O. z. (plaidoyer za predvídateľnosť škody). In *Bulletin advokacie*, 2018, č. 3, s. 21.

Funkcia pôsobiaca *ex post* sa naplňuje pri uplatňovaní inštitútu predvídateľnosti škody tým, že **zmierňuje (zmäkčuje) prísnosť objektívnej zodpovednosti** v obchodných vzťahoch, resp. jej následky, a to priamo zo zákona.

Rozhodujúcou funkciou, ktorú predvídateľnosť plní, je bezpochyby to, že je významným **zákonným prostriedkom limitácie náhrady škody**, lebo požaduje, aby škoda bola predvídateľná. Teda škodca hradí len to, čo je kryté rizikom, ktoré mohol predvídať. Ide o výnimku, ktorú ustanovuje sám zákon zo zásady, že škoda sa hradí v plnom rozsahu.

V prípadoch subjektívnej zodpovednosti uvedené funkcie čiastočne plní zavinenie. Preto sa ani nekumuluje subjektívna zodpovednosť a predvídateľnosť škody.

Predvídateľnosť škody sa viaže predovšetkým na škodcu, a preto má v obchodných vzťahoch aj všeobecnú, veľmi **významnú preventívnu funkciu**. Pôsobí preventívne predovšetkým na potenciálneho škodcu tým, že motivuje jeho správanie v rámci obchodných vzťahov, aby všeobecne predchádzal vzniku škody, a zároveň motivuje k dôslednému vykonávaniu prevenčných povinností. Je pravdou, že preventívne pôsobenie samotnej objektívnej zodpovednosti (absolútna zodpovednosť), ktorá má naplniť zásadu, že škodu má v celom rozsahu nahradiť ten, kto ju spôsobil, je relatívne obmedzené, a to preto, že vyvoláva u potenciálneho škodcu vedomie, že ani pri vynaložení všetkého úsilia v smere predchádzania vzniku škody, sa zodpovednosti nezbaví. Preto je potrebné navodiť stav, že účinné preventívne správanie môže odvrátiť zodpovednosť za vznik škody, buď čiastočne, alebo aj úplne. Takýmto prostriedkom korekcie zodpovednosti, resp. podpory prevencie je predvídateľnosť vzniku škody, tak ako pri subjektívnej zodpovednosti je ním zavinenie.

Možno konštatovať, že predvídateľnosť všeobecne ako právny inštitút smeruje ako k prevencii všeobecného charakteru a prostredníctvom jednotlivých funkcií, tak aj k prevencii špeciálnej.

c) Právna úprava predvídateľnosti škody sa nachádza v Obchodnom zákonníku. Občiansky zákonník predvídateľnosť škody nepozná.

Obchodný zákonník z rozsahu náhrady škody vylučuje **škodu predvídateľnú**, t. j. *takú, ktorú povinná strana v čase vzniku záväzkového vzťahu ako možný dôsledok porušenia svojej povinnosti predvídala alebo ktorú bolo možné predvídať s prihliadnutím na skutočnosti, ktoré v uvedenom čase povinná strana poznala alebo mala poznať pri obvyklej starostlivosti* (§ 379).⁸

Ustanovenie má dispozitívny charakter, a tak strany môžu toto zmäkčenie prísnosti objektívnej zodpovednosti zmluvne nielen modifikovať, ale aj vylúčiť.

Naše právo spája kritérium predvídateľnosti vzniku škody s právnou úpravou zmluvnej zodpovednosti za škodu v obchodných vzťahoch (§ 379 OBZ), pričom právnou úpravu kontraktualnej zodpovednosti rozširuje aj na časť deliktnej zodpovednosti, a to takej, ktorá vznikne v dôsledku porušenia povinnosti ustanovenej Obchodným zákonníkom (§ 757 OBZ). Tým sa prakticky právna úprava zmluvnej a mimozmluvnej zodpovednosti v obchodnom práve zjednocuje, čo sa prejavilo aj v rozsahu uplatnenia inštitútu predvídateľnosti škody v oboch jej formách.

⁸ Len pre úplnosť uvedieme, že **predvídateľnosť škody** (§ 379 OBZ) je potrebné odlišovať od **predvídateľnosti prekážky splnenia**, ktorú zákon upravuje v rámci okolností vylučujúcich zodpovednosť (§ 374 OBZ).

Obchodný zákonník prebral túto úpravu zo Zákonníka medzinárodného obchodu (§ 251, § 254 ods. 2), a to aj s tým, že právnu úpravu záväzkovej zodpovednosti rozširuje aj na náhradu škody, ktorá vznikla ako dôsledok porušenia mimozáväzkových povinností, ak sú ustanovené v Zákonníku medzinárodného obchodu.

Zákonník medzinárodného obchodu sa v tejto otázke inšpiroval **Dohovorom OSN o zmluvách o medzinárodnej kúpe tovaru**, ktorý obmedzuje rozsah náhrady škody predvídateľnosťou možnosti jej vzniku. Tu sa však predvídateľnosť týka len zmluvnej zodpovednosti za škodu. Toto vymedzenie rozsahu náhrady škody vo väzbe na predvídateľnosť škody má korene v Jednotnom haagskom zákone (čl 82).⁹ Ako vidno, medzinárodná unifikácia práva kúpnej zmluvy od počiatku akceptuje princípy zakotvené v angloamerickom práve, v zmysle ktorých sa hradia len tie škody, ktoré sú pri uzavieraní zmluvy predvídateľné (tzv. „contemplation rule“)¹⁰.

Spoločné uvedeným úpravám sú dve skutočnosti. Predovšetkým to, že predvídateľnosť škody sa spája s objektívnou zmluvnou zodpovednosťou, a v prípade rozšírenia pôsobenia objektívnej zodpovednosti za škodu, predvídateľnosť škody sa uplatní aj pri deliktnej zodpovednosť (ZMO, OBZ), pričom sa jej uplatnenie pri deliktnej zodpovednosti zužuje len na porušenie povinností uložených týmito kódexmi. Zároveň oba kódexy predvídateľnosť škody spájajú, respektíve túto právnu úpravu lokalizujú k problematike rozsahu náhrady škody.

Treba však na tomto mieste pripomenúť, že predvídateľnosť škody sa uplatní pri zodpovednosti za škodu nielen pri objektívnej zodpovednosti, ako nástroj jej zmiernenia vtedy, keď ju zákon výslovne upravuje. Zrejme je to v deliktnom práve, kde sa spravidla predvídateľnosť výslovne neuplatní, lebo je tradične založená na princípe zavinenia. No napriek tomu môžeme nájsť spôsoby uplatnenia, resp. chápania predvídateľnosti škody v širšom kontexte, ako je zmluvná zodpovednosť. Určitým spôsobom je prítomná pri protiprávnosti, ale aj zavinení, keď je často dôležité, či bolo možné škodu objektívne predvídať, prípadne či ju zodpovedná osoba skutočne predvídala.¹¹ Predvídateľnosť škody zohráva úlohu v rámci deliktnej zodpovednosti aj pri posudzovaní povinnej miery opatrnosti.¹²

V. Aplikačné problémy ustanovenia § 757 Obchodného zákonníka a možnosti ich riešenia

1. Vymedzenie problému

Pri určitom zjednodušení pre potreby našich úvah môžeme predbežne konštatovať, že **predvídateľnosť vzniku škody sa v obchodnom práve spája predovšetkým s objektívnou zodpovednosťou**. Uplatňuje sa v celom rozsahu zmluvnej zodpovednosti (§ 373

⁹ Convention portant loi uniforme sur la vente internationale des objets mobiliers corporels (Haag 1964).

¹⁰ KANDA, A. *Mezinárodní kupní smlouva*. Praha : Academia, 1988, s. 248.

¹¹ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. Odpovědnost 5*. Praha : Wolters Kluwer, 2012, s. 146.

¹² CSACH, K. Predvídateľnosť vzniku škody a jej význam (nielen) v obchodnom práve. In Bejček, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů. Sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita 2009, s. 135 a nasl.

a nasl. OBZ) a čiastočne aj pri mimozmluvnej (deliktnej) zodpovednosti (§ 757 OBZ). Môžeme teda o objektívnej zodpovednosti hovoriť ako o všeobecnom zodpovednostnom princípe v obchodnom práve. Občiansky zákonník predvídateľnosť vzniku škody nepozná.

Je pochopiteľné, že predvídateľnosť vzniku škody sa v obchodných vzťahoch spája so **záväzkovou zodpovednosťou**, lebo tu plní významnú motivačnú funkciu predchádzania škodám, ktorá spočíva v tom, že motivuje potenciálneho poškodeného, aby už pri dojednávaní záväzku druhú stranu vopred informoval o prípadných dôsledkoch porušenia zmluvných povinností.¹³ Obmedzenie rozsahu náhrady škody v zmluvných vzťahoch je priamym dôsledkom podstaty zmluvy ako dvojstranného prejavu vôle, ktorým sa vyvolávajú účinky zmluvnými stranami chcené.¹⁴ Tiež je logické, že obmedzenie rozsahu náhrady škody na škodu predvídateľnú sa predovšetkým viaže na **objektívnu zodpovednosť**, kde plní funkciu rozumného zmiernenia dôsledkov prísnej objektívnej zodpovednosti, ako aj funkciu motivačnú pre predchádzanie vzniku škôd. Osobitne sa to prejavuje pri záväzkovej zodpovednosti v obchodnom práve. Pri subjektívnej zodpovednosti je predvídateľnosť do určitej miery spojená so zavinením v tom zmysle, že je jeho obsahovou súčasťou.

V súvislosti s aplikáciou ustanovenia § 757 OBZ vzniká otázka, či sa predvídateľnosť škody uplatní aj pri aplikácii ustanovení § 373 a nasl. OBZ o náhrade škody na **deliktnú zodpovednosť**, ak má objektívny charakter a týka sa porušenia obchodnoprávnej povinnosti. Inak povedané, **uplatní sa predvídateľnosť škody aj pri obchodnoprávných deliktoch?** Uvedenú otázku môžeme posúdiť z viacerých aspektov.

Predovšetkým je tu **text zákona**. Z doslovného znenia ustanovenia § 757 OBZ je možné bez ťažkostí vyvodiť kladnú odpoveď, t. j. že pri aplikácii ustanovení § 373 a nasl. OBZ na porušenie mimozmluvných povinností ustanovených v Obchodnom zákonníku sa tieto budú aplikovať v celom rozsahu vrátane ustanovenia o vylúčení náhrady nepredvídateľnej škody. Vyplyva to, ako sme už ukázali, z ustáleného významu pojmu **obdobne**, čo znamená, že sa náhrada škody pri obchodných deliktoch má „v celom rozsahu podrobiť“ právnej úprave kontraktualnej náhrady škody. Inak položená otázka môže tiež zníť, či sa ustanovenia § 373 a nasl. OBZ na základe § 757 OBZ budú aplikovať doslovne podľa litery zákona (obdobne), teda v celom rozsahu vrátane ustanovenia § 379 OBZ druhá veta o predvídateľnosti škody.

Niektorí autori odmietajú v týchto prípadoch aplikáciu kategórie predvídateľnosti škody, pritom vychádzajú z ustanovenia § 379, v ktorom sa uvádza „... v čase vzniku záväzkového vzťahu...“, teda pred protiprávnym úkonom (deliktom) neexistuje záväzkový vzťah medzi stranami a kategória predvídateľnosti škody sa nebude aplikovať tiež preto, lebo za čas vzniku záväzkového vzťahu pri deliktnej zodpovednosti nemožno pokladať vznik záväzku na náhradu škody.¹⁵

¹³ PELIKÁNOVÁ, I. Koncepcie zodpovednosti za škodu v českém právu a rovnováha zájmů poškozeného a škůdce aneb inhering stále živý. In *Zodpovednosť v práve. Pocta Oľge Ovečkovej*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 241.

¹⁴ CSACH, K. Op. cit., s. 125.

¹⁵ BEJČEK, J. In BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurz obchodního práva. Obchodní závazky*. 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 114; ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. Praha : 2007, C. H. Beck, s. 12.

Tento argument nie je veľmi presvedčivý, lebo odvolávanie sa na to, že ide o záväzkový vzťah, nemá presvedčivú vypovedaciu hodnotu, lebo vo všetkých ustanoveniach § 373 a nasl. OBZ, a teda aj v § 379 OBZ sa logicky uvádza, že ide o záväzkové vzťahy, lebo tieto ustanovenia upravujú záväzkové vzťahy. Z toho sa nedá vyvodiť, že kategória predvídateľnosti škody sa pri deliktnej škode neuplatní. Je len pochopiteľné, že pri aplikácii predmetných ustanovení na deliktnú zodpovednosť nepôjde o záväzkový vzťah, a preto nebude relevantný v tomto prípade ani čas vzniku záväzkového vzťahu.

Otázka, ku ktorému okamihu sa viaže posudzovanie predvídateľnosti vzniku škody, bola riešená Najvyšším súdom ČR, ktorý vo svojom rozhodnutí odmietol názor odvolacieho súdu, že týmto okamihom je vznik deliktu, ale **okamihom vzniku povinnosti**, *ktorej porušenie má za následok vznik zodpovednosti za škodu, konkrétne teda okamih vzniku povinnosti konať zo starostlivosťou riadneho hospodára v zmysle § 194 ods. 5 OBZ*.¹⁶ S týmto riešením možno len súhlasiť. Veď ak je rozhodným okamihom pri záväzkovej zodpovednosti vznik záväzkového vzťahu, a teda vznik povinnosti zo záväzku, je logické, že pri premietnutí do sféry deliktu je to vznik povinnosti, z ktorej porušenia vznikne potenciálna škoda.

Možný je však aj pohľad z hľadiska významu a účelnosti uplatnenia predvídateľnosti škody pri deliktnej zodpovednosti.

Pri úvahách o aplikovateľnosti predvídateľnosti škody pri deliktnej zodpovednosti je potrebné na začiatku uvažovať oddelene o prípadoch, ak je zodpovednosť koncipovaná na princípe zavinenia a keď sa uplatňuje ako zodpovednosť objektívna.

Tam kde je **deliktная zodpovednosť založená na zavinení**, stráca opodstatnenie **osobitne** aplikovať inštitút predvídateľnosti, lebo ako sme už uviedli, tento subjektívny prvok je do určitej miery obsiahnutý v zavinení. S určitým zjednodušením platí, že zaviniť môže subjekt len to, čo do určitej miery mohol predvídať.

Na druhej strane, pri kontraktnej objektívnej zodpovednosti je predvídateľnosť škody jej **významným a logickým prvkom**, a to vzhľadom na vyvažovanie dôsledkov porušenia povinnosti, ako aj s ohľadom na jej preventívnu funkciu a potrebu informovanosti *in ante* o možných dôsledkoch porušenia zmluvnej povinnosti. Predvídateľnosť škody je pri zmluvnej objektívnej zodpovednosti jej logickým dôsledkom.

Pri deliktnej zodpovednosti však predvídateľnosť škody tieto funkcie v celej šírke a v plnom rozsahu neplní. Zostáva zachovaná najmä funkcia zmiernenia deliktnej zodpovednosti, a to na úkor poškodeného. Kladie sa otázka, aký význam má predvídateľnosť škody, resp. aké funkcie plní v prípade deliktnej zodpovednosti. Podrobnejšie sa s touto otázkou budeme zaoberať v ďalšej časti.

2. Dvojité režim deliktnej zodpovednosti v obchodnom práve

Dvojité režim obchodnoprávnej mimozmluvnej zodpovednosti sa odvodzuje od explicitného znenia § 757 OBZ, ktorý prikazuje aplikovať zodpovednosť za škodu upravenú Obchodným zákonníkom len na zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povin-

¹⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 30. septembra 2015, sp. zn. 23 Cdo 3202/2013.

ností ustanovených Obchodným zákonníkom. To je pravda len jedna časť obchodnoprávných deliktov. Tieto však vznikajú aj porušením povinností ktoré ukladajú podnikateľským subjektom ďalšie zákony, ale aj Občiansky zákonník.

Tu však paradoxne, aj keď pôjde o zodpovednosť medzi dvoma podnikateľmi v zmysle litery ustanovenia § 757 OBZ, bude potrebné aplikovať úpravu zodpovednosti za škodu obsiahnutú v Občianskom zákonníku (§ 420 a nasl.). Výnimkou sú len prípady, keď osobitný zákon výslovne odkazuje na Obchodný zákonník. Ale čo ak zákon takýto odkaz opomenie? Ponúka sa jednak výklad *a contrario*, pokiaľ nie je odkaz na Obchodný zákonník, musí sa použiť Občiansky zákonník, ale predovšetkým aplikácia ustanovenia § 757 OBZ, z ktorého vyplýva, že Obchodný zákonník sa bude aplikovať len na porušenie povinnosti ustanovenej Obchodným zákonníkom. Tomu zodpovedá aj niektorá rozhodovacia prax súdov. Napríklad v rozhodnutí Najvyššieho súdu SR sa uvádza: *...v danom prípade nedošlo k porušeniu povinností uložených Obchodným zákonníkom, naplnenie predpokladov tejto zodpovednosti treba posudzovať podľa všeobecnej právnej úpravy zodpovednosti za škodu, ktorou sú ustanovenia Občianskeho zákonníka, a to vrátane zániku práva domôcť sa plnenia v dôsledku námietky premlčania.*¹⁷

Znovu pripomenieme koncepcnú rozdielnosť právnej úpravy zodpovednosti v oboch kódexoch: Obchodný zákonník **objektívna zodpovednosť s možnosťou liberácie a akceptácia kritéria predvídateľnosti vzniku škody**; Občiansky zákonník **subjektívna zodpovednosť založená na zavinení**. Výsledkom je situácia, že na niektoré obchodnoprávne delikty bude aplikovaná subjektívna občianskoprávna zodpovednosť, ktorá vo svojej podstate je menej prísna ako objektívna obchodnoprávna zodpovednosť, a to pri absencii racionálnych dôvodov pre uvedené riešenie.

Odôvodnenosť či potreba takejto dvojkoľajnosti je ťažko vysvetliteľná. Napriek tomu desiatky rokov od prijatia Obchodného zákonníka opakovane generuje viacero problémov. Za celé toto obdobie sa dvojkoľajnosť obchodnoprávnej deliktnej zodpovednosti nepokúsili eliminovať ani súdy racionálnym výkladom, ani zásah zákonodarcu.

3. *Predvídateľnosť vzniku škody ako súčasť deliktnej zodpovednosti za škodu v obchodnom práve*

Ďalšou otázkou vyplývajúcou z ustanovenia § 757 OBZ je **aplikácia predvídateľnosti vzniku škody pri deliktnej zodpovednosti**. Problém opätovne vyplýva z výkladu samotného textu ustanovenia. Ako sme už uviedli, zákon totiž výslovne uvádza, že ustanovenia § 373 a nasl. upravujúce zmluvnú zodpovednosť za škodu sa použijú v celom rozsahu (*obdobne*) aj na časť obchodnej deliktnej zodpovednosti za škodu, t. j. tej, ktorá je dôsledkom porušenia povinností ustanovených Obchodným zákonníkom. Z toho sa odvíjajú dva problémy.

Predovšetkým predvídateľnosť vzniku škody v tom zmysle, ako ju upravuje § 379 OBZ, sa u nás tradične spája s objektívnou obchodnoprávnou záväzkovou zodpovednosťou a spravidla sa vylučuje pri deliktnej zodpovednosti. Na základe ustanovenia § 757

¹⁷ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 27. apríla 2015, sp. zn. 3 M Cdo 40/2012.

OBZ sa však má aplikovať aj na deliktnú zodpovednosť. Aj tu je situácia zložitá a nejednoznačná.

Právna náuka spravidla odmieta spájanie predvídateľnosť vzniku škody s deliktou zodpovednosťou¹⁸ predovšetkým, ako sme už uviedli, s poukazom na funkcie predvídateľnosti škody, ktoré sa realizujú pri záväzkovej zodpovednosti, ale nemajú miesto pri zodpovednosti deliktnej.

Judikatúra akceptuje doslovné znenie zákonného textu. Môžeme to dokumentovať na najčastejšie sa vyskytujúcich porušeníach zákonných povinností ustanovených v Obchodnom zákonníku, a to porušenie povinnosti dodržiavať pravidlá hospodárskej súťaže a zákazu zneužitia účasti na hospodárskej súťaži. Súdy bezvýhradne priznávajú v sporoch týkajúcich sa náhrady škody v súvislosti s hospodárskou súťažou len škodu predvídateľnú.¹⁹ Akceptáciu hradenia len predvídateľnej škody v súvislosti s náhradou škody v hospodárskej súťaži nespochybňuje ani odborná literatúra.²⁰

Tak je to aj v prípadoch porušenia iných mimozáväzkových povinností ustanovených Obchodným zákonníkom. Napríklad Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí v súvislosti s neplatnosťou uznesenia Valného zhromaždenia v dôsledku porušenia povinností ustanovenej Obchodným zákonníkom konštatuje: *Konajúce súdy vo vzťahu k náhrade škody a jej zákonným predpokladom úplne opomenuli základné interpretačné pravidlá obsiahnuté v právnej úprave náhrady škody v § 373 a nasl. OBZ, z ktorého vyplýva, že sa uhrádza len škoda, ktorá je predvídateľná.*²¹

Tak je to aj pri deliktnej zodpovednosti v dôsledku porušenia právnej povinnosti ustanovenej v inom zákone, ktorý prikazuje aplikáciu ustanovení Obchodného zákonníka na zodpovednosť za škodu. Dosvedčuje to aj nález Ústavného súdu SR, v ktorom v súvislosti s porušením povinnosti ustanovenej zákonom o cenných papieroch a investičných službách (§ 89 zákona č. 566/2001) vo svojom náleze uvádza: *Toto poňatie, keď je zodpovednosť škodcu z hľadiska príčinnej súvislosti rozumne obmedzená s cieľom čeliť neprimeraným tvrdomostiam len na škodu predvídateľnú (porov. § 379 Obchodného zákonníka), je aj v súlade s medzinárodne unifikovanou úpravou obchodného práva konkrétne čl. 74 Dohovoru OSN o medzinárodnej kúpe tovaru z r. 1980).*²²

V uvedených prípadoch je prístup súdov jednoznačný, opierajúci sa o doslovné znenie zákona (§ 757 OBZ).

Zdá sa, že judikatúra sa dôsledne pridrižiava litery zákona a aplikuje predvídateľnosť vzniku škody na zodpovednosť za škodu všeobecne bez ohľadu na to, či ide o porušenie

¹⁸ BEJČEK, J. In BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurz obchodného práva. Obchodní záväzky*. 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 114; ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodných vzťahoch a možnosti jej smluvní limitácie*. Praha : 2007, C. H. Beck, s. 12; CSACH, K. *Predvídateľnosť vzniku škody a jej význam (nielen) v obchodnom práve*. In Bejček, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů. Sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita 2009, s. 133.

¹⁹ Napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obdo 103/01. In *Zo súdnej praxe* 4/2003, s. 113 a nasl.

²⁰ KRÁLIK, A. *Náhrada škody spôsobenej porušením súťažného práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2014, s. 116.

²¹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 25. apríla 2019, sp. zn. 50bdo/55/2018.

²² Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 177/08.

záväzkovej alebo zákonnej povinnosti. Problém vzniká len v prípade zákonnej povinnosti, ak osobitný zákon výslovne neustanovuje aplikovateľnosť Občianskeho alebo Obchodného zákonníka.

Len pre informáciu uvádzame riešenie predvídateľnosti vzniku škody v **českom Občianskom zákonníku**. Tento prakticky predvídateľnosť škody neupravuje. Upravuje predvídateľnosť prekážky v rámci okolností vylučujúcich zodpovednosť v druhom odseku § 2913, ktorý znie:

(2) Povinnosti k náhrade se škůdce sprostí, prokáže-li, že mu ve splnění ze smlouvy dočasne nebo trvale zabránila mimořáda nepředvídaná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. ...

Dôvodová správa k tomu uvádza: *Rozdiely medzi zmluvnou a mimozmluvnou povinnosťou na náhradu škody sú najmä v tom, že sa pre vznik povinnosti nahradit škodu porušením zmluvy nevyžaduje zavinenie a že sa rozsah náhrady škody podmieňuje jej predvídateľnosťou. Ustanovenie § 2913 o predvídateľnosti rozsahu škody mlčí vzhľadom na výsledok diskusie v Komisiách Ministerstva spravodlivosti a v ústavnoprávnom výbore Poslaneckej snemovne, kde prevládlo stanovisko, že v danom prípade postačuje teória adekvátnej príčinnej súvislosti.*²³

Je zrejmé, že citované ustanovenie explicitne neobsahuje úpravu predvídateľnosti škody. Uvedené riešenie objektívnej zmluvnej zodpovednosti bez výslovnej úpravy predvídateľnosti škody je v českej literatúre kritizované, lebo požiadavka predvídateľnosti je považovaná za logický dôsledok tejto objektívnosti.²⁴

4. Predvídateľnosť škody ako prvok zodpovednosti

Ukazuje sa, že začlenenie predvídateľnosti škody medzi jednotlivé prvky zodpovednosti je do značnej miery flexibilné. Spočíva v tom, že predvídateľnosť škody sa spravidla považuje za pojmový znak škody, a teda súčasť rozsahu náhrady škody, ale niekedy sa radí aj medzi predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu. S ponímaním predvídateľnosti vzniku škody ako jedného z predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu sa stretávame aj v odbornej literatúre.²⁵

Aj rozhodnutia súdov niekedy považujú predvídateľnosť škody za jeden zo základných predpokladov zodpovednosti za škodu. Napríklad v rozsudku Najvyššieho súdu SR sa uvádza: *Všeobecnú úpravu náhrady škody Obchodný zákonník vymedzuje v ust. § 373 až § 386. ktorá pre vznik práva na náhradu škody predpokladá, aby boli kumulatívne*

²³ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha : Sagit, 2012, s. 1029.

²⁴ PELIKÁNOVÁ, I. Koncepcie odpovědnosti za škodu v českém právu a rovnováha zájmů poškozeného a škůdce aneb inhering stále živý. In *Zodpovednosť v práve. Pocta Oľge Ovečkovej*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 242.

²⁵ ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 6; MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer 2015, s. 41.

*splnené základné predpoklady, a to porušenie právnej povinnosti, skutočný vznik škody, príčinná súvislosť medzi porušením právnej povinnosti a vznikom škody, neexistencia okolností vylučujúcich zodpovednosť a predvídateľnosť škody.*²⁶

Takéto rozširovanie predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu nad rámec vzniku škody, protiprávnosti a príčinnej súvislosti nepokladáme za potrebné a relevantné. Ak totiž škodca v čase vzniku záväzkového vzťahu nemohol v zmysle ustanovenia § 379 OBZ predvídať a nepredvídateľnosť sa vzťahuje na celú škodu, máme dočinenia s absenciou škody ako jedného z esenciálnych predpokladov zodpovednosti za škodu. Ide o situáciu, keď právne relevantná škoda, teda škoda, ktorú zákon prikazuje nahradiť, vôbec nevznikla. Škoda, ktorá vznikla ako nepredvídateľná, je právne bezvýznamná, a preto nemôže napĺňať požiadavku existencie (vzniku) škody v zmysle § 373 OBZ. To znamená, že predvídateľnosť škody je pojmovým znakom škody v tom zmysle, že určuje rozsah, prípadne jej existenciu.

V prípade, že nepredvídateľnosť sa vzťahuje len na časť škody, máme dočinenia s problematikou rozsahu náhrady škody, a v tomto prípade ide o **pojmový znak škody**, a nie predpoklad vzniku zodpovednosti.

Za zmienku stojí aj spôsob vymedzenia predvídateľnosti škody v § 378 OBZ, na ktoré upozorňuje K. Csach. Zákon totiž nehovorí o nahradení predvídateľnej škody, ale použil negatívne vymedzenie a ustanovuje, že nepredvídateľná škoda sa nenahrádza. Aj toto možno považovať za znak toho, že predvídateľnosť škody nie je jedným z predpokladov zodpovednosti za škodu a preto ani nemusí byť preukazovaná poškodeným.²⁷

Napokon, **predvídateľnosť vzniku škody je upravená v Obchodnom zákonníku v rámci úpravy rozsahu náhrady škody** (§ 373) a má dispozitívnu povahu. To znamená, že strany s ňou môžu disponovať, a tým regulovať samotný rozsah náhrady škody. Predvídateľnosť škody sa tak stáva aj prostriedkom limitácie rozsahu náhrady škody.

Pre kvalifikáciu predvídateľnosti škody za jeden z predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu nie je, podľa nášho názoru, dostatočná opora v platnej právnej úprave. V tom zmysle poukazujeme aj na nález Ústavného súdu SR, ktorého právna veta uvádza: „Základnou podmienkou vzniku zodpovednostného vzťahu je príčinná súvislosť medzi konaním (opomenutím) škodcu a vzniknutou škodou u poškodeného, ktorá musí byť predvídateľná.“²⁸ Kde sa predvídateľnosť vzniku škody uvádza ako charakteristika (vlastnosť) škody, a nie ako jeden autonómny predpoklad zodpovednosti.

VI. Zhrnutie

Východiskom zhrnutia problematiky predvídateľnosti je stav *de lege lata*, z ktorého vyplýva niekoľko skutočností.

²⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obdo 103/01. In Zo súdnej praxe 4/2003, s. 113 a nasl.

²⁷ CSACH, K. Predvídateľnosť vzniku škody a jej význam (nielen) v obchodnom práve. In Bejček, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů. Sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita 2009, s. 125, pozn. č. 14.

²⁸ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 177/08.

Predovšetkým pokiaľ ide o zodpovednosť za škodu, **predvídateľnosť škody je akceptovaná len v rámci zmluvnej zodpovednosti v obchodných vzťahoch**, hoci spravidla je spájaná so zmluvnou zodpovednosťou všeobecne. Ide teda o určité zúženie aplikovateľnosti predvídateľnosti v rámci zmluvnej zodpovednosti oproti všeobecnému širšiemu ponímaniu zahrňujúcemu aj občianskoprávne vzťahy.

Na druhej strane, právna úprava zmluvnej objektívnej zodpovednosti (§ 373 a nasl. OBZ) vrátane predvídateľnosti škody sa uplatní aj pri deliktnej zodpovednosti podľa Obchodného zákonníka. Tu sa, na rozdiel od všeobecnej tradície, **posúva hranica objektívnej zodpovednosti vrátane predvídateľnosti škody nad rámec zmluvnej zodpovednosti do sféry deliktnej zodpovednosti**, ale len čiastočne, lebo zahŕňa len jednu časť obchodnoprávnych deliktov, a to tých, ktoré sú dôsledkom porušenia povinností uložených Obchodným zákonníkom.

Vychádzajúc z uvedeného je potrebné sa *de lege ferenda* zaoberať sa jednak dvojkoľajnosťou obchodnoprávnej deliktnej zodpovednosti, ako aj predvídateľnosťou škody a jej uplatnením v rámci deliktnej zodpovednosti v obchodnom práve.

1. Je potrebné **odstrániť dvojkoľajnosť zodpovednostného režimu mimozmluvnej (deliktnej) zodpovednosti za škodu v obchodnom práve**. V súčasnosti totiž litera zákona (§ 757 OBZ) vylučuje, aby sa právna úprava zodpovednosti za škodu upravená v Obchodnom zákonníku aplikovala na porušenie povinnosti ustanovenej iným zákonom, ak to osobitný zákon výslovne neustanovuje, a to aj napriek tomu, že adresátom povinnosti je podnikateľ a pôjde o obchodnoprávny vzťah. Nie je žiadny dôvod, aby sa na obchodnoprávny vzťah aplikovala raz zodpovednosť objektívna v prípade porušenia povinnosti ustanovenej v Obchodnom zákonníku, a inokedy zodpovednosť subjektívna v prípade, že ide o porušenie povinnosti uloženej iným zákonom. Dôsledkom takéhoto riešenia je aj skutočnosť, že predvídateľnosť škody sa priamo uplatní len v časti obchodnoprávnej deliktnej zodpovednosti.

Vychádzame z toho, že kritérium nemôže mať rôzny pôvod, resp. lokalizácia uloženej právnej povinnosti v tom-ktorom kódexe či zákone, ale len to, že táto sa ukladá podnikateľskému subjektu a náhrada škody sa realizuje v rámci obchodnoprávneho vzťahu.

V tomto zmysle je potrebné korigovať úzke vymedzenie povinnosti v ustanovení § 757 OBZ.

2. Predvídateľnosť škody a jej uplatnenie, resp. začlenenie ako súčasti deliktnej zodpovednosti, sa ukazuje ako zložitejšie. Nasvedčujú tomu najmä nasledujúce skutočnosti. Deliktná zodpovednosť sa spravidla spája s princípom zavinenia, a tým je súbežná aplikácia pravidiel predvídateľnosti kontroverzná. Napriek tomu, že deliktná zodpovednosť je v obchodných vzťahoch koncipovaná ako zodpovednosť objektívna a na základe § 757 OBZ aj s akceptáciou predvídateľnosti škody je proti aplikácii zásady predvídateľnosti škody pri deliktnej zodpovednosti *de lege lata* v teoretickej oblasti nechut'. Pričom, ako sme na to poukázali, súdy aplikujú túto právnu úpravu viac ako dvadsať rokov a priznávajú na jej základe náhradu nepredvídateľnej škody tak v rámci porušenia povinnosti z obchodnej zmluvy, ako aj porušenia povinnosti ustanovenej Obchodným zákonníkom.

Domnievame sa, že otázka deliktnej zodpovednosti v obchodných vzťahoch je vhodná na riešenie v súvislosti s pripravovanou **rekodifikáciu súkromného práva**.

Bezpochyby **právna úprava zmluvnej zodpovednosti za škodu** upravená v Obchodnom zákonníku ako zodpovednosť objektívna sa osvedčila a je potrebné ju akceptovať aj v rámci rekodifikácie. Súhlasíme s tým, že *úprava je príkladom vyčerpávajúceho vyrovnaného režimu zodpovednosti za škodu zo zmluvy*.²⁹ Zároveň treba zdôrazniť, že predvídateľnosť vzniku škody je pri objektívnej zodpovednosti významným prvkom korekcie pôsobenia, resp. vyvažovania prísnosti objektívnej zodpovednosti v rôznych oblastiach jej pôsobenia.

Na tomto mieste je potrebné opätovne pripomenúť, že predvídateľnosť škody má osobitné miesto pri zodpovednosti v obchodnom práve všeobecne, a to z dvoch dôvodov. Na prvom mieste je to veľmi významná spätosť s **podnikateľským rizikom**, jeho rozpoznaním a reálnym zvažovaním jeho rozsahu, a na tom základe rozhodovanie o podstupení, resp. korigovaní takéhoto rizika. Význam predvídateľnosti škody pre podstupovanie podnikateľského rizika je zrejmé nielen pri objektívnej zodpovednosti zmluvnej, ale aj pri objektívnej zodpovednosti deliktnej. V druhom rade je to výrazná spätosť predvídateľnosti škody a jej prostredníctvom **podpora a zvýraznenie prevencie**. Obe tieto skutočnosti sú významné a hodné uplatnenia a ich využitia osobitne dôležité v obchodnom práve.

Ukazuje sa viac ako pravdepodobné, že pri rekodifikácii súkromného práva sa uplatní zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinnosti ustanovenej zákonom na **princípe zavinenia** ako všeobecný štandard. Pritom možno predpokladať, že dôjde, a to najmä pre oblasť obchodných vzťahov, vo viacerých prípadoch k modifikácii zodpovednosti za škodu, tak ako je to aj v súčasnosti v oblasti korporáčného práva (napr. § 135a OBZ).

V každom prípade by malo byť legislatívne riešenie deliktnej zodpovednosti pre podnikateľské subjekty koncepčne a formulačne jednoznačné a zrozumiteľné, a tým aj výkladovo a aplikačne vo veľkej miere bezproblémové.

Literatúra

- BEJČEK, J. In Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurz obchodního práva. Obchodní závazky*. 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2003
- ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha : Sagit, 2012.
- CONVENTION portant loi uniforme sur la vente internationale des objets mobiliers corporels (Haag 1964)
- CSACH, K. Predvídateľnosť vzniku škody a jej význam (nielen) v obchodnom práve. In Bejček, J. (ed.) *Historie obchodněprávních institutů. Sborník příspěvků z konference*. Brno : Masarykova univerzita 2009
- KANDA, A. *Mezinárodní kupní smlouva*. Praha : Academia, 1988
- KRÁLIK, A. *Náhrada škody způsobené porušením smluvního práva*. Bratislava : C. H. Beck, 2014
- Legislatívne pravidlá vlády Slovenskej republiky. Bratislava, máj 2018
- MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v Obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer 2015

²⁹ TICHÝ, L. Neuspokojivé řešení smluvní odpovědnosti za škodu v OZ (plaidoyer za predvídateľnosť škody). In *Bulletin advokacie*, 2018, č. 3, s. 22.

- OVEČKOVÁ, O. In OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár II*. Bratislava : Wolters Kluwer 2017
- OVEČKOVÁ, O., CSACH, K. *Obchodné právo 1, všeobecná časť a súťažné právo*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019
- PELIKÁNOVÁ, I. Koncepcie zodpovednosti za škodu v českém právu a rovnováha zájmů poškozeného a škůdce aneb inhering stále živý. In *Zodpovednosť v práve. Pocta Ol'ge Ovečkovej*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019
- PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. Odpovědnost 5*, Praha : Wolters Kluwer, 2012
- ŠÍN, Z. In KNAPP, V. a kol. *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha : Linde, 1998
- ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. Praha : C. H. Beck, 2007
- TICHÝ, L. Neuspokojivé řešení smluvní odpovědnosti za škodu v OZ (plaidoyer za predvídateľnosť škody). In *Bulletin advokacie* 2018, č. 3
- ŽITŇANSKÁ, L. Zodpovednosť členov štatutárneho orgánu pri hroziacom úpadku podľa smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii. In *Súkromné právo*, 2020, č. 2